

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. V. De Præscriptione, quatenus a restituendo excusat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

tuale conducunt; Unde sicut potest pro criminibus multas pecuniarias imponere, ita potest condonare restitutiones criminosis faciendas, ut notat Less. cap. 16. num. 81. Si enim potest Pontifex in pœnam alicujus criminis, puta hæresis, privare reum dominio rerum suarum, & eas addicere fisco; Si potest aliquando eximere subditos ab obligatione serviendi, obediendi, solvendi tributa, & ab aliis vinculis etiam jurejurando confirmatis, quare non potest pariter debitorum eximere ab obligatione restituendi, cum hoc sit multo minus, quam illud?

III. Quæritur secundo, Quandonam Juris, aut Judicis auctoritas excuset debitorem a restitutione?

Respondeo cum Less. hic excusare, Primo, quando res debita legitimo modo est præscripta, ut dicemus art. sequenti. Secundo, quando judex in pœnam alicujus delicti per sententiam imponit hanc multam, ne scilicet restituatur creditori, quod ei debetur. Verum in tali casu sententia debet niti veritate, & non falsa præsumptione delicti. Tertio, quando aliquis privatus est officio, beneficio, vel hæreditate per sententiam juris ordine latam, tunc qui ea postea obtinet, non tenetur restituere, quamvis cognoscat condemnatum fuisse innocentem; dummodo non fuerit ipse causa talis injustæ condemnationis. Quarto demum, quando judex ex æquitate adjudicat alicui aliquid, quod alias in rigore justitiæ ei non deberetur, qui hoc percepit, non tenetur restituere.

ARTICULUS V.

De Præscriptione, quatenus a restituendo excusat.

I. Præscriptio legitima etiam pro foro interno a restituendo deobligat; con-

ceditur tamen locis piis, & minoribus restitutio in integrum.

II. Lex præscriptionis non est instituta in pœnam negligentia creditoris, sed ad lites innumeras vitandas; Nec nititur in falsa præsumptione culpa illius.

III. Quinque sunt Præscriptionis conditiones, Possessio continuata, Capacitas possidendi, Bona fides, Titulus probabiliter præsumptus, & Lapsus temporis a lege definiti.

IV. Ad præscriptionem requiritur, & sufficit possessio civilis rei, quamvis sit sine naturali possessione.

V. Præscribere non potest Laicus res Ecclesiasticas. Nec religiosus aliquid præscribere potest. Quid de pupillo?

VI. Homo liber præscribi nequit. Nec res furtiva; At si bona fide hæc ematur, vel accipiatur, post annos triginta præscribi potest. Neque præscribi possunt res, quæ alienari non possunt, ut res Ecclesiastica, nisi spatio triginta annorum.

VII. Si bona fide per annos triginta possideatur jus non solvendi debitum, præscribitur. Non præscribit tamen, qui dubia fide cepit possidere, aut qui bonam fidem interrupit per malam fidem: Dubium tamen superveniens bonam fidem non interrupt.

VIII. Num possint hæres, & legatarius præscribere, si bona fide habeant res, quas testatur, qui mala fide eas possidebat?

IX. Num possit prodesse ad præscribendum bona fides orta ex ignorantia juris clari, saltim post spatium triginta annorum?

X. Ignorantia juris, quæ non prodest ad præscribendam rem inalienabilem, prodest ad præscribendos fructus talis rei, relate ad quos ignorantia est potius facti.

XI. Titulus probabiliter præsumptus non eodem modo requiritur ad præscriben-

endum, quam bona fides; sine illo quippe præscribitur spatio triginta annorum, vel quadraginta contra Ecclesiam, aut centum contra Ecclesiam Romanam: Et si ius commune repugnet ad præscribendum, adhuc sufficit tempus immemorabile, in quo titulus præsumitur: Nunquam tamen sine bona fide legitime præscribitur.

XII. Usucapio præter titulum, & bonam fidem, requirit triennium inter præsentem, & quadriennium inter absentes; Sine titulo autem requirit spatium triginta annorum. Præscriptio vero exigit decem annos inter præsentem, viginti inter absentes, & sine titulo triginta. At contra Ecclesiam quadraginta, & contra Ecclesiam Romanam centum.

XIII. Ut consuetudo contra legem præscribat, satis est, vel quod passim fiat contra legem consuetudo Superiore, vel quod infcio Superiore contra legem fiat per decennium.

I. Quæritur primo, Quandonam Præscriptio a restitutione debet obliget?

Respondeo, Præscriptionem, & usucapionem, ut diximus quæst. 2. art. 1., non solum in foro externo, sed etiam in interno excusare a restitutione, si adsint debita requisita. Ratio est, quia nemo tenetur rem suam restituere; atqui possidens rem alienam bona fide per continuationem temporis a lege constituti, facit rem suam, ut constat ex definitione Præscriptionis, quæ est *Acquisitio domini utilis, vel directi rei alienæ per continuationem possessionis spatio temporis a lege constituti*, ex lege Usucapio, ff. De usucapionibus; ergo non tenetur ad restitutionem: Quamvis verum sit, quod locis piis, Ecclesiis, & minoribus concedatur restitutio in integrum auctoritate iudicis: Sicut etiam maioribus

etate in præscriptione decem, & viginti annorum conceditur spatium quatuor annorum ad repetendam rem suam, dummodo probent, præscriptionem fuisse factam ipsis infcis, & absque sua negligentia, ex lege 1. De præscriptionibus apud Less. lib. 2. cap. 6. dub. 18.

II. Opponitur primo ex Gabriel, Medin., Adrian. apud Less. dub. 17., Lex præscriptionis videtur instituta in pœnam negligentiam domini; ergo si nulla domini intercessit negligentia, nec culpa in inquirenda re sua, non debet dominus per præscriptionem ea privari; & consequenter præscriptio, licet excuset debitorem a restitutione in foro fori, non tamen in foro poli.

Respondeo, nego antecedens; lex enim præscriptionis instituta est ob bonum commune ad lites innumeras vitandas: Quare etiam sine culpa, & negligentia domini potest res præscribi, itaut non teneatur possidens unquam illam restituere.

Opponitur secundo; Is, cui res adjudicatur in pœnam per sententiam Iudicis nitentem falsa præsumptione delicti, tenetur ad restitutionem, ut modo diximus art. 4. Atqui leges præscriptionis nituntur falsa præsumptione culpæ, & negligentiam domini in inquirenda re sua; ergo is, cui res per legem præscriptionis adjudicatur, tenetur semper in foro conscientiam ad restitutionem.

Respondeo, concessa maiore, nego minorem; diximus enim legem præscriptionis non nisi in præsumptione negligentiam domini, sed ordinari ad bonum commune. Veram concessa etiam minore, nego consequentiam; Disparitas est, quia Iudex per illam sententiam non intendit transferre dominium, sed solum declarare quifiam sit dominus rei; Unde si talium sit fundamentum, in quo nititur sententia Iudicis, ipsa quoque corrumpitur, nec

est

est servanda in conscientia: Contra vero per praescriptionem vult Princeps transferre alteri dominium, ut diximus.

III. Quæritur secundo, Quanam sint conditiones legitima praescriptionis?

Respondeo esse quinque. Prima est continuata possessio; Secunda, Capacitas activa respectu possidentis, & passiva respectu rei, quæ possidetur, videlicet quod possidens possit possidere, & res possit possideri; Tertia, bona fides; Quarta, titulus probabiliter praesumptus; Quinta, tempus a lege definitum.

IV. Circa primam conditionem, dubium est, quanam possessio requiratur ad praescriptionem, civilisne, an naturalis?

Respondeo cum communi requiri, & sufficere possessionem civilem, quæ scilicet quis nomine suo rem aliquam possidet, quamvis careat possessione naturali, seu quamvis rem illam apud se non habeat. Unde fit, quod habens rem aliquam apud se depositam, aut commodatam non possit illam praescribere; quia quamvis illam possideat naturaliter, non possidet tamen civiliter, seu non possidet nomine suo, sed nomine ejus, qui eam deposuit, aut commodavit: sic Tutor, qui rem possidet nomine pupilli, Colonus, qui rem possidet nomine domini: Et eodem modo si rem indivisam communem pluribus aliquis apud se habeat, non potest illam praescribere, quia possidet saltem partialiter nomine alieno.

V. Ex secunda vero conditione sequitur primo, Laicum non posse praescribere res Ecclesiasticas, & jura spiritualia, verbi gratia jus cognoscendi causas Ecclesiasticorum, jus decimarum, primitiarum, oblationum, jus patronatus relate ad Ecclesiam olim non subditam tali juri, & alia jura spiritualia, ex cap. *Causam, de Pra-*

scriptionibus; Laicus enim caret capacitate activa, qua possit eas res, & jura possidere. Pariter Religiosus non potest aliquid praescribere, cum sit incapax domini, nec possit quicquam suo nomine possidere: Contra Pupillus potest praescribere, quia potest aliquid possidere nomine suo, si mentis compos sit; Sicuti etiam si mentis fit impos, dummodo incipiat possidere auctoritate Tutoris; Furiosus etiam praescribere potest, si ante furorrem cepit possidere, cum habeat capacitatem activam, & per furorrem possessio non interruptatur.

VI. Sequitur secundo, quod homo liber praescribi non possit, ita ut fiat servus, quia deficit in eo capacitas passiva: Propter eandem rationem non potest res furtiva praescribi tempore consueto, quamvis si bona fide ematur, vel accipiatur, possit spatio triginta annorum praescribi, ut notat Azor. apud Bonac. hic.

Sequitur tertio, nec posse praescribi, nisi spatio triginta annorum res, quæ prohibentur alienari, quia pariter deficit iis passiva capacitas, ut ab illis possideatur; unde res mobiles praetiosae alicujus Ecclesiae, quæ servando servari possunt, usucapi triennio non possunt.

VII. Tertia conditio est bona fides, seu credulitas, qua quis prudenter judicat rem esse suam, vel saltem ignorat esse alienam, dummodo ignorantia non sit crassa. Ex quo sequitur primo, debitorem, qui triginta annis debitum non solvit mala fide, non posse illud praescribere; si tamen bona fide triginta annis possederit jus non solvendi, eo quod crediderit se nihil debere, vel debitum esse aut solutum, aut condonatum, vel si nihil de tali debito recordatus sit, in tali casu illud praescribit, ex lege *Sicut in rem, Cod. De praescriptione* apud Bonac. & Less. num. 19., & 36.

Se.

Sequitur secundo, non posse præscribere eum, qui in principio possessionis dubitat, an res sit sua. Ratio est, quia hic occupando cum tali dubio rem, æquiparatur possessori malæ fidei, ut diximus suo loco; Nec potest præscribere, qui non habet bonam fidem continuatam, sed interruptam per malam fidem: Qui tamen post possessionem rei bona fide, dubitat an res sit aliena, & post debitam diligentiam non potest dubium deponere, bonam fidem non interruptit.

VIII. Dubium est hic primo; An hæres, vel legatarius, si bona fide hæreditatem, vel legatum accipiat, possit præscribere res, quas mala fide testator possidebat?

Respondeo cum Molin., Bonac., & aliis, hæredem immediatum, seu qui succedit in omnia bona defuncti, non posse præscribere, quia talis hæres censetur una persona cum defuncto; unde sicut defunctus ob malam fidem præscribere non poterat, ita nec hæres, quamvis bona fide hæreditatem accipiat, ex lege *Simalasides*, Cod. *Communia*: Contra vero legatarius præscribere potest, quippe qui bona fide rem non furtivam accipit titulo donationis, venditionis, &c. Potest etiam præscribere hæres mediatas, seu hæres hæredis; quia non censetur moraliter una persona cum defuncto, qui mala fide rem possidebat. Verum Sylvest., Azor. lib. 2. cap. 6., & alii putant, quod sicut legatarius in casuposito præscribere potest, non quidem spatio consueto, sed spatio triginta, vel quadraginta annorum, ut diximus in tertia conditione, ita pariter hæres immediatus, cum uterque bona fide rem possideat. Ubi notandum, quod si testator, & hæres, vel legatarius possideant rem bona fide, tempus utriusque possessionis computandum sit ad præscriptionem.

Pars III.

IX. Dubium est secundo, Quam ignorantia prodesse possit ad præscribendam rem bona fide possessam?

Respondeo, Medin. apud Less. cap. 6. dub. 5., putare, quamlibet ignorantiam inculpatam tam juris, quam facti sufficere ad præscribendum in foro conscientie. Verum communiter Doctores cum eodem Less. docent, ad præscriptionem prodesse solam ignorantiam facti, & ignorantiam juris dubii, quando scilicet sunt opiniones utrinque probabiles circa jus, non vero ignorantiam juris clari. Ratio est, quia sic sancitum est in lege *Juris*, ff. *de Juris, & facti ignorantia*; Unde fit, quod si quis sciat, verbi gratia, non posse aliquid emi a fure, ignoret tamen Titium esse furem, & ab eo aliquid emat, præscribere possit, quia hæc est ignorantia facti; Et idem dicas in ignorantia juris dubii, verbi gratia si dubium sit, an prohibeatur aliquis contractus tanquam usurarius, eo quod sint utrinque opiniones probabiles. Ratio est, quia sequens opinionem probabilem non dicitur habere malam fidem; quando tamen jus est clarum, non potest prodesse præscriptioni ignorantia illius; unde non potest præscribere, qui aliquid accipit contractu usurario ignorans talem contractum esse injustum; Nec potest præscribere, qui aliquid dono accepit a religioso ignorans religiosum non posse largiri; Error enim nunquam prodest in usucapionibus, ut dicitur in lege *Nunquam*, ff. *De usucapionibus*.

Probabile tamen est ex eodem Less., quod ignorantia juris clari, si sit invincibilis, possit prodesse ad præscribendum, non quidem spatio consueto, sed post spatium triginta annorum, non secus ac possessio sine titulo. Ratio est, quia intantum error juris impedit præscriptionem, quia qui sic errat, præsumitur habere malam fidem;

S atqui

atqui jure civili præscriptio tricenaria locum habet etiam in eo, qui præsumitur habere malam fidem, dummodo revera non habeat, sicut etiam in possidente sine titulo; ergo etiam in casu nostro.

X. Notandum tamen, quod quamvis ignorantia juris non prodest ad præscribendam rem, prodest tamen ad præscribendos rei fructus, ex lege *Bona fidei emptor*, ff. *De acquirendo rerum dominio*. Ratio est, quia ignorantia circa fructus videtur potius ignorantia facti, cum possessor putet percipere fructus ex re sua, quæ tamen non est sua.

Ex dictis sequitur, ut notat Les. cap. 6. num. 18., quod si quid emas a pupillo, vel prælato, &c., ignorans requiri consensum tutoris, aut Capituli, &c., talis ignorantia non prodest ad præscribendum, cum sit ignorantia juris: Contra vero si putes consensisse tutorem, aut capitulum, &c., quia hæc est ignorantia facti.

XI. Quarta præscriptionis conditio est Titulus probabiliter præsumptus; Etenim titulus est causa, & radix, ex qua oritur dominium, & jus; quare quando acquirimus rei dominium ex emptione, donatione, testamento, &c., ex his titulis dicitur dominium acquiri; Quod si isti tituli sint veri, verbi gratia, si vera est donatio, non requiritur præscriptio ad acquirendum dominium; secus vero si titulus non sit verus, sed probabiliter præsumptus, videlicet quia creditur bona fide, quod donans sit legitimus dominus, cum revera non sit. Ratio est, quia ad vitandas lites jura statuerunt, quod cum titulo præsumpto acquiratur dominium rei alienæ, modo adsit bona fides, & tempus a jure præscriptum.

Notandum tamen, ad præscriptionem magis requiri bonam fidem, quam titulum præsumptum; nam sine bona

fide nunquam res præscribitur: Contra vero sine titulo præsumpto; quamvis sine hoc titulo non præscribatur res tempore definito, videlicet decem annorum inter præsentem, & viginti inter absentes, at præscribitur post lapsum triginta, vel quadraginta annorum juxta qualitatem materiæ, quæ præscribitur, ex cap. *Si diligenti*, *De præscriptione*. Hinc fit, quod privatus, qui per quadraginta annos præscripsit contra aliquam Ecclesiam, non debeat allegare titulum; Et idem dicas de spatio centum annorum contra Ecclesiam Romanam. Hoc tamen intelligendum, dummodo jus commune non repugnet præscribenti; nam in tali casu vel probandus est titulus, vel ostendendum est tempus, quo res possidetur, esse immemorabile, seu cujus initii non extat memoria etiam apud seniores; nam ut bene Covar. cum tempore immemorabili præsumitur titulus. Unde fit, quod si Laici tempore immemorabili non solverint decimas Ecclesiæ, liberi sint, & immunes ab onere decimarum.

XII. Circa quintam conditionem, quæ est tempus a lege definitum ad præscribendum, sciendum, ad præscriptionem rerum mobilium (quæ proprie dicitur Usucapio) requiri præter titulum, & bonam fidem inter præsentem, seu inter eos, qui in eadem Civitate, vel in eadem parte Regni habitant, triennium, quadriennium vero inter absentes, seu inter eos, qui in diversis territoriis commorantur: Ad præscriptionem vero rerum immobilium contra privatos requiritur spatium decem annorum inter præsentem, & viginti inter absentes; Dixi, contra privatos; Nam contra Ecclesiam aliquam, sive locum pium requiritur spatium quadraginta annorum, & contra Ecclesiam Romanam centum anni.

Si tamen desit titulus præsumptus ad præscribendas res mobiles, etiam si sint

sint Ecclesiæ, etiam Romanæ, requiritur, & satis est spatium triginta annorum, quod spatium satis est etiam ad præscribendas res immobiles contra privatos; Contra Ecclesiam vero requiritur, ut diximus, spatium quadraginta annorum, & centum contra Ecclesiam Romanam. Præscriptio autem, ut notat Croix lib. 3. part. 2. n. 545. tunc dicitur interrumpi, quando ita cessat, ut totum tempus præcedens extinguatur, perinde ac non præcessisset, dicitur vero dormire, quando ob aliquod impedimentum cessat, eoque sublato tempus præcedens continuatur cum subsequente. Si desinat titulus, interrumpitur, si desinat bona fides, probabiliter præscriptio dormit, sed probabiliter ex Lugo, & Mol. interrumpitur. Præscriptio contra Ecclesiam dormit, quamdiu hæc vacat suo Prælato.

XIII. Dubium hic est; Quantum temporis requiratur, ut consuetudo præscribat contra legem?

Respondeo cum Lefs. cap. 6. dub. 14. quod vel consuetudo contra legem viget sciente, & tolerante legislatore, & tunc non requiritur certum tempus, ut consuetudo legem abroget, sed satis est, quod passim fiat contra legem, quia dum legislator, seu superior scit legem non servari, & tolerat, videtur consentire, ut non fervetur, ne Respublica perturbetur: Si tamen consuetudo viget ignorante Principe, tunc, ut præscribat contra talem legem, sive civilem, sive canonicam, probabile est, quod satis sint decem anni, quia lapsu decennii videtur legis vis esse antiquata.

ARTICULUS VI.

Num interitus rei alienæ, aut ingressus in Religionem a restituendo excuset?

- I. *Interitus rei alienæ in specie restituenda a restituendo excusat, si pereat citra culpam debitoris, nec aliter sit conventum.*
- II. *Probabiliter videtur posse secundum se ære alieno gravatum ingredi Religionem, & sic a restituendo deobligari, si alia via non possit. Sic sponsus post sponsalia jurata potest ingredi Religionem.*
- III. *Num teneatur hic Religiosus laborare juxta suum statum de licentia Superioris, ut debitis satisfaciat?*
- IV. *Num pariter teneatur acceptare donationes, aut hereditatem, qua datur Creditoribus?*
- V. *Religiosus, qui post professionem alios damnificavit, præsertim si sit Prælati, ad quid tenetur, ut damnum resarciatur?*

I. **Q**uæritur primo, An rei restituendæ interitus excuset a restitutione faciendâ?

Respondeo, multa super hac re nos dixisse, cum de possessore bonæ, & malæ fidei, videlicet quod si res aliena in specie restituenda intereat, talis interitus a restitutione excusat, quando non intercessit culpa debitoris, nec mora, nec pactum; Secus vero si aliquid horum intercesserit, nisi forte similiter ea res fuisset apud dominum peritura, quia in tali casu nullum damnum pretio æstimabile illatum esset domino; sicuti non infert damnum domino, qui ejus equum occidit, aut dolia expilat, quando jam jam incendio sunt conflagranda.

II. Quæritur secundo: An gravatus

S 2 ære